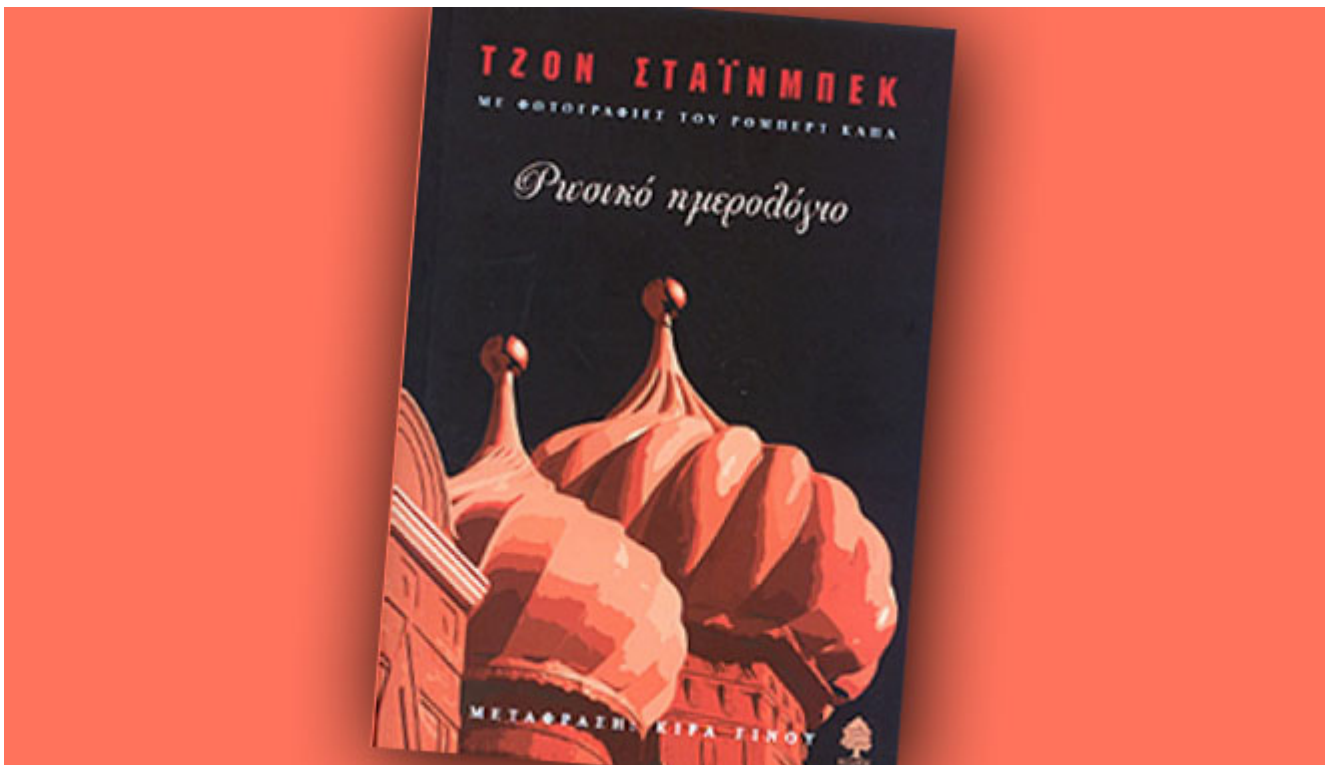

31 Οκτωβρίου 2015

Σοβιετική Ένωση και Στάλιν ενώπιον Στάινμπεκ (Δημήτρης Μπαλτάς, Δρ. Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Αθηνών)

/ [Πεμπουσία](#)

Το Ρωσικό Ημερολόγιο περιγράφει το ταξίδι που έκανε ο Στάινμπεκ μαζί με τον διάσημο φωτογράφο Ρόμπερτ Κάπα στην σοβιετική Ένωση και το οποίο διήρκεσε από τις 31 Ιουλίου μέχρι τα μέσα Σεπτεμβρίου του 1947. Το βιβλίο εκδόθηκε το 1948.

Τζον Στάινμπεκ, Ρωσικό ημερολόγιο, μετ. Κ. Σίνου, Κέδρος, Αθήνα 2009, σελ. 346

Στην σημερινή κατάθεση παρουσιάζω το Ρωσικό Ημερολόγιο του γνωστού Αμερικανού συγγραφέα και νομπελίστα Τζον Στάινμπεκ (1902-1968). Το βιβλίο αυτό είναι μάλλον λιγότερο γνωστό στο αναγνωστικό κοινό, σε σύγκριση με την Πεδιάδα της Τορτίγια (1935), το Άνθρωποι και ποντίκια (1937) και βεβαίως τα Σταφύλια της οργής (1939) και το Ανατολικά της Εδέμ (1952).

Εξ αρχής δηλώνει ο Στάινμπεκ ότι «η ρωσική πολιτική είναι εξίσου σημαντική με τη δική μας, αλλά πρέπει να υπάρχει κι εκεί μία μεγάλη άλλη πλευρά, όπως ακριβώς και εδώ» (σ. 54). Ως σκοπός της καταγραφής του Στάινμπεκ ορίζεται το εξής: «Να καταγράψουμε όσα είδαμε και άκουσαμε χωρίς συντακτικά σχόλια, χωρίς να βγάζουμε συμπεράσματα για πράγματα που δεν γνωρίζαμε αρκετά και δίχως να θυμώνουμε με τις γραφειοκρατικές καθυστερήσεις» (σ. 55).

Αν και «ο Στάινμπεκ αποφεύγει σκόπιμα και συνειδητά την εις βάθος ανάλυση, τις αναφορές στο ιστορικό πλαίσιο και στην πολιτική τοποθέτηση» (σ. 41), όπως σημειώνεται στην «Εισαγωγή» της ελληνικής έκδοσης του Ρωσικού Ημερολογίου, ωστόσο δεν παραλείπει ορισμένες ενδιαφέρουσες συγκρίσεις μεταξύ των Ρώσων και των Αμερικανών: «Τους Ρώσους τους διδάσκουν, τους εκπαιδεύουν και τους παροτρύνουν να πιστεύουν ότι η κυβέρνησή τους είναι καλή, ότι όλοι οι τομείς της είναι καλοί ... Από την άλλη, οι Αμερικανοί και οι Άγγλοι πιστεύουν ενδόμυχα ότι όλες οι κυβερνήσεις είναι κατά κάποιο τρόπο επικίνδυνες ... και ότι πρέπει να παρακολουθούν στενά και να κριτικάρουν την εκάστοτε κυβέρνηση» (σ. 87).

Η διαφορά αυτή αντικατοπτρίζεται και στον διαφορετικό ρόλο των συγγραφέων στην Ρωσσία και στην Αμερική: «Στη Σοβιετική Ένωση η δουλειά του συγγραφέα είναι να ενθαρρύνει, να δοξάζει το σοβιετικό σύστημα, ενώ στην Αμερική και στην Αγγλία ο καλός συγγραφέας είναι ο κέρβερους της κοινωνίας. Η δουλειά του είναι να σατιρίζει την ανοησία της, να επιτίθεται στις αδικίες της, να καταδικάζει τα σφάλματά της» (σ. 269).

Δεν μπορεί να μην αναφερθεί ο Στάινμπεκ στην γνωστή προσωπολατρεία του Λένιν (σσ. 99-100) και κυρίως του Στάλιν (σσ. 119-120, σσ. 277-278), ενώ όσον αφορά τον Τρότσκι σημειώνει ότι «ο Τρότσκι έχει πάψει να υπάρχει, δεν υπήρξε καν ποτέ» (σ. 99).

Μεταξύ των χαρακτηριστικών στην συμπεριφορά των απλών ανθρώπων της Ρωσσίας τα οποία επιχειρεί να καταγράψει ο Στάινμπεκ, θα αναφερθεί το γεγονός ότι «ελάχιστοι γελάν στο δρόμο, ενώ σπάνια βλέπεις κάποιον να χαμογελά. Οι άνθρωποι περπατούν, η μάλλον τρέχουν, με το κεφάλι σκυφτό και δεν χαμογελούν» (σ. 111). Ένα δεύτερο, και εξίσου σημαντικό, γνώρισμα του λαού είναι, για τον

Στάινμπεκ ότι «ο ρωσικός λαός στηρίζεται στην ελπίδα ότι αύριο όλα θα είναι καλύτερα από σήμερα» (σ. 134).

Ένα τρίτο σημείο το οποίο τονίζει ο Αμερικανός συγγραφέας είναι το γεγονός ότι οι Ρώσοι «λατρεύουν τα αυτόματα μηχανήματα και το όνειρό τους είναι να μηχανοποιήσουν όλες τις τεχνικές μεθόδους τους. Γι' αυτούς η μηχανοποίηση ισοδυναμεί με την ευημερία» (σ. 195). Αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό είναι κοινό, κατά τον Στάινμπεκ (σ. 225), στους Αμερικανούς και στους Ρώσους.

Οι δύο επισκέπτες επισκέφθηκαν και περιοχές της Γεωργίας και της Ουκρανίας όπου η ατμόσφαιρα καταγράφεται ως «εξαιρετικά φιλόξενη» (σ. 201), αλλά και ως «παράδεισος» (σ. 249).

Έχει ενδιαφέρον, νομίζω, να λεχθεί ότι ο Στάινμπεκ αναφέρεται, με ορισμένη δηκτικότητα, στο Ρωσικό Ημερολόγιο στους Έλληνες και στους Τούρκους με αφορμή δύο, όχι ιδιαίτερα ευχάριστες, συναντήσεις που είχε μαζί τους στην ρωσική γη. Για τους Έλληνες παρατηρεί χαρακτηριστικά ότι «όπου υπάρχουν Έλληνες, θα υπάρχει και καπιταλισμός» (σ. 239). Για τους Τούρκους επισημαίνει τον κομπασμό τους έναντι των δύο επισκεπτών, προσθέτοντας γενικά ότι η Αμερική παρέχει στους Τούρκους «δολάρια για να διατηρήσουν τη δημοκρατία στο μεγάλο κράτος τους» (σ. 312).

Αποτιμώντας το ταξίδι τους στην σοβιετική Ρωσία, ο Στάινμπεκ σημειώνει ότι «αυτό το ημερολόγιο δεν θα ικανοποιήσει ούτε τους δογματικούς αριστερούς ούτε τους φανατικούς δεξιούς ... Δεν μπορούμε να καταλήξουμε σε κάποιο συμπέρασμα εκτός του ότι οι Ρώσοι είναι όπως όλοι οι άνθρωποι στον κόσμο. Σίγουρα ανάμεσά τους υπάρχουν και κακοί, αλλά στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι πολύ καλοί» (σ. 346).

Είναι ευνόητο ότι το παρόν βιβλίο δεν είναι ούτε δοκίμιο πολιτικής κριτικής ούτε ιστορική πραγματεία. Βεβαίως ο συγγραφέας δίνει ορισμένες όψεις της καθημερινότητας των Ρώσων, κατά την τριακοστή περίπου επέτειο της Επανάστασης του 1917. Αυτή η εικόνα που παρουσιάζει το βιβλίο, δεν μπορεί να οδηγήσει σε γενικότερες αποτιμήσεις για την σοβιετική εξουσία και κοινωνία των προηγούμενων δεκαετιών. Η ενδεχόμενη συνολική αποτίμηση που θα επιχειρηθεί από τον ιστορικό ερευνητή, και όχι πλέον από τους πρωταγωνιστές εκείνων των εποχών, θα οδηγήσει, εκτός τα συμπεράσματα του Στάινμπεκ, και σε άλλα συμπεράσματα περισσότερο θλιβερά αλλά εξίσου αντικειμενικά.

Τίτλος Πρωτότυπου: A RUSSIAN JOURNAL

ISBN: 978-960-04-3466-8

ISBN2: 9789600434668

Συγγραφέας: ΣΤΑΙΝΜΠΕΚ ΤΖΩΝ

Μεταφραστής: ΣΙΝΟΥ ΚΙΡΑ

Συντελεστής: ΠΑΠΑΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

Εκδόσεις: ΚΕΔΡΟΣ, 2009

Σελίδες: 346 (14×21 cm)